

TOMORROWLAND

avant-la-lettre

De scenografie met tijdelijke architectuur waarmee Händels *Music for the Royal Fireworks* in 1749 in première ging © British Museum

Ook vandaag nog beweegt Giovanni Niccolò Servandoni zich in internationale kringen. Het is dankzij het onderzoek van de Britse kunsthistorica Clare Hornsby en de Italiaanse architect Francesco Guidoboni dat we dit jaar in Hingene deze 18de-eeuwse architect onder de aandacht kunnen brengen. Voor Clare Hornsby is Servandoni al een oude vriend: zij verdedigde haar doctoraat over leven en werk van de Italiaanse kunstenaar in 1990. Francesco Guidoboni promoveerde vorig jaar aan de Parijse Sorbonne met een doctoraatsthesis over Servandoni's architectuur. We spraken met hen over hun passie voor de enigmatische figuur die het kasteel in de 18de eeuw verbouwde.

Waar komt bij jullie beide de interesse voor Servandoni en de 18de eeuw vandaan?

Clare: 'Voor mijn studies Frans en kunstgeschiedenis aan de universiteit van Bristol verbleef ik een jaar in Parijs. In mijn kleine "chambre de bonne" in het 6de arrondissement zat

ik te piekeren over een onderwerp voor mijn licentiaatsthesis. Vanuit het raam keek ik uit op de ongelijke torens van de Saint-Sulpice en al gauw werd dat mijn favoriete plek. Ik tekende en fotografeerde ze en uiteindelijk werd de statige, Italiaans aandoende gevel van de kerk het onderwerp van mijn thesis. Over de architect was nog nooit wetenschappelijk onderzoek gebeurd, dus ook voor mijn doctoraat was het onderwerp snel gevonden.'

Francesco: 'Mijn liefde voor de 17de- en 18de-eeuwse architectuur ontstond toen ik twaalf was, tijdens een bezoek aan het kasteel van Versailles. Ik droomde er

van om aan het hof van Lodewijk XIV te leven! Ik heb die droom proberen vormgeven tijdens mijn architectuurstudies. Dankzij het Erasmus-programma trok ik een jaar naar Bordeaux en werkte er aan een thesis over het verdwenen 17de-eeuwse kasteel Rivière, in de buitenwijken van de stad. De wederzijdse artistieke en culturele beïnvloeding tussen Frankrijk en Italië werd al snel mijn uitverkoren thema. Toen ik op zoek ging naar een doctoraatsonderwerp, dat me ook zou toelaten een tijd in Parijs te verblijven, kwam Servandoni al gauw als evidente keuze uit de bus.'

Net als Servandoni kwam je als Italiaan in Parijs terecht. Hoe voelt het om (een beetje) in zijn voetsporen te treden?

Francesco: 'De periode van mijn thesis was de mooiste tijd van mijn leven. Ik heb drie jaar lang zijn sporen gevolgd doorheen gans Europa, archieven bezocht in Parijs, Rome, Wenen, Brussel en Lissabon en samengewerkt met internationale specialisten. Het heeft mijn ogen geopend en mijn geest gevormd, hoewel het niet altijd makkelijk was. Ook ik heb ervaren dat verhuizen naar Parijs en er als buitenlander integreren niet evident is, laat staan te werken in een andere taal. Het voelde echt als aan een nieuw leven beginnen.'

Clare, jij zag Hingene nog als ruïne. Kan je ons iets vertellen over dat eerste bezoek?

Clare: 'Ik stootte op de naam Hingene tijdens mijn onderzoek en toen ik toevallig bij een vriendin in Brussel logeerde, gingen we op zoek. In die dagen voor het internet betekende dat speuren op een kaart. Na uren turen had ik het opgegeven, maar mijn vriendin vond het juiste stipje. De dag er na leende ze me haar auto en trok ik er op uit. Op een koude grijze dag ontdekte ik het toen roze geschilderde en erg vervallen kasteel. Ik gluurde door de ramen, wandelde door het park en nam talloze foto's. Spannend! Maar binnen geraken lukte niet. Ik was dan ook heel gelukkig om enkele maanden geleden het kasteel te kunnen bezoeken en de grote hal, door Servandoni ontworpen, te kunnen ervaren. Fantastisch het kasteel zo voor het publiek ontsloten te zien!'

Servandoni was schilder, decorateur, scenograaf en architect. Francesco, jij hebt vooral zijn architectuur bestudeerd. Wat is de essentie van zijn werk?

Francesco: 'Servandoni was al schilder voor hij architect werd. Tijdens zijn vorming als scenograaf en decorateur in Rome kwam hij in contact met de wereld van het theater en met de beroemdste kunstenaars van zijn tijd. Dat zou bepalend zijn voor zijn verdere carrière. In zijn scenografie was hij nog echt barok, met spectaculaire effecten. In zijn architectuur, en ook wat betreft de

tijdelijke constructies voor feesten, zien we een meer klassieke benadering. Hij heeft als het ware de smaak van het Engelse Palladianisme en de mode van het Antieke in Frankrijk geïmporteerd. Het is vooral als scenograaf en decorateur dat hij er in slaagde in Frankrijk carrière te maken, en het is ook langs die weg dat hij enkele bouwprojecten kon realiseren. Als architect werd hij echter nooit aanvaard in de gesloten wereld van het Franse bouwberoep. Hij stierf arm en vergeten.'

Hoe spectaculair was zijn werk?

Clare: 'De meeste klank- en lichtspelen van vandaag, zijn absoluut slaapverwekkend in vergelijking met wat Servandoni in de 18de eeuw realiseerde! Met tijdelijke architectuur, vuurwerk en fonteinen creëerde hij verbluffende shows, een Tomorrowland avant-la-lettre.'

Welk van zijn vele werken is voor jullie het absolute meesterwerk?

Clare: 'Met dergelijk gevarieerd oeuvre is het moeilijk een favoriet te hebben. Ik heb erg genoten van mijn onderzoek naar de tuinen van Hingene, zijn enige tuinontwerp. Zijn magnifieke tweede ontwerp voor de gevel van Saint-Sulpice is voor mij wellicht zijn meest interessante werk.'

Francesco: 'Van de schaarse bewaarde gebouwen is de gevel van Saint-Sulpice ook voor mij zijn absolute meesterwerk, met haar twee colonnades tegelijk monumentaal en sterk geïnspireerd op de antieken. De kerk van Coulanges-la-Vineuse (nabij Auxerre, in de Bourgogne), is veel eenvoudiger maar slaagt erin de Engelse invloed – Servandoni ontdekte het werk van Hawksmoor en Vanbrugh tijdens zijn verblijf in Londen – te verzoenen met de Franse religieuze architectuur.'

Als je met Servandoni zou kunnen praten bij een glas Franse wijn of een kopje Italiaanse koffie, wat zouden jullie hem nog willen vragen?

Clare: 'Dat hij me zou voorstellen aan zijn Engelse echtgenote – zij is een echt mysterie dat op opheldering wacht! En nog met betrekking op zijn passage in Engeland: hij had me ook mogen uitnodigen bij het koninklijke gezelschap

dat in 1749 de festiviteiten in het Londense Green Park bijwoonde: de *Music for the Royal Fireworks* van Händel, waar Servandoni de scenografie met tijdelijke architectuur en vuurwerk voor realiseerde. Niet enkel voor het spektakel, maar vooral om zijn arrestatie mee te maken; hij raakte buiten zinnen wanneer zijn creatie letterlijk in vlammen opging!'

Francesco: 'De vraag of hij inderdaad bigamist was, is ook de eerste die bij me opkomt. De documenten die ik heb teruggevonden bevestigen dat hij in 1718 zijn zwangere vrouw achterlaat in Grenoble om naar Engeland te trekken. Daar trouwt hij rond 1723 met een zekere Henriëtte Roots, met wie hij nog acht kinderen zou krijgen. Doorheen mijn onderzoek ben ik regelmatig op problemen gestoten die te maken hebben met het gebrek aan archiefdocumenten. Zijn leven zit vol gaten, die het de onderzoekers verplichten hypothesen te formuleren. Gezien zijn avontuurlijk bestaan, altijd beladen met schulden en altijd op zoek naar het fortuin, is een gedetailleerd verslag van zijn reizen door Europa, op de vlucht voor de schuldeisers, waarschijnlijk een uitermate boeiend relaas. Over zijn verblijf in Madrid en Lissabon weten we bijvoorbeeld niets.'

'Uit de bewaarde documenten blijkt wel dat Servandoni het niet altijd nauwkeurig nam met de waarheid, vooral om zich beter voor te doen bij eventuele opdrachtgevers. Een eerlijke biecht zou misschien dus wel nuttiger zijn voor de wetenschap dan een vlot gesprek bij een glas wijn!' ■

SERGE MIGOM

Dienst Erfgoed Provincie Antwerpen

GIOVANNI NICCOLÒ SERVANDONI

Schilder · Architect · Decorateur

Maak kennis met het veelzijdige werk van deze grote schilder, architect en decorateur in één van zijn mooiste realisaties!

PRAKTISCH

15 mei tot 15 augustus 2016 · 5 euro

Zon- en feestdagen van 13 tot 18 uur

Groepsbezoeken na afspraak op een moment naar keuze